CZU: 343.36:343(094.4) DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12154945

REFLECȚII ASUPRA PROIECTULUI DE AMENDARE A ART. 306 COD PENAL: PORNIREA ILEGALĂ A URMĂRIRII PENALE ŞI TRAGEREA CU BUNĂ-ŞTIINŢĂ LA RĂSPUNDERE PENALĂ A UNEI PERSOANE NEVINOVATE

Pântea Andrei

doctor în drept, conferenţiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, avocat
ORCID: 0000-0002-4865-421X

Pântea Serghei

master în drept, ofiţer de urmărire penală,
Procuratura pentru Combaterea Criminalităţii Organizate şi Cauze Speciale
ORCID: 0000-0001-8655-3770

The criminal law recognizes that the entire legal regulation is intended to protect, as a priority, the person as the supreme value of society, his rights and freedoms. Deprivation of these rights and liberties is the most severe form of coercion in our judicial system and is an exclusive prerogative of justice. Crimes „against justice” protect not only the values that result from the activity of the courts, but also the activities of the authorities that contribute to the administration of justice. Recently, an initiative to amend art. 306 of the Criminal Code was announced. We argue that the amendment complicates the legal construction offence and will impede the criminal prosecution. The application of art. 306 of the Criminal Code must not become a matter of opportunity, conjuncture and exclusively formal, but rather a matter of last resort, and later systemic amendments should be considered resulting from a deep and comprehensive analysis.

Keywords: *justice, prosecution, safeguards, indictment, crime, evidence.*

Codul penal recunoaşte la nivel de principiu că, întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societăţii, drepturile şi libertăţile acesteia. În condiţiile în care prevenţiei şi convingerii îi revine tot mai mult un rol secundar, modelarea conduitei şi conformarea la regulile de convieţuire, legile statului, revin constrângerii şi mecanismelor coercitive ale puterii de stat.

Cea mai pronunţată expresie a plenitudinii drepturilor omului este libertatea individuală şi siguranţa persoanei, valoare consfinţită la art. 5 din Convenţia pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale – „Dreptul la libertate şi la siguranţă”. Privarea de aceste drepturi şi libertăţi este cea mai severă formă de constrângere în sistemul de drept al Republicii Moldova, fiind o atribuţie exclusivă a justiţiei în sens larg.

Privarea de libertate asigură intervenţia promptă pentru curmarea unei conduite pretins ilegale şi evitarea unor riscuri imediate şi/sau ulterioare, izolarea presupusului făptuitor, dar este şi cea mai intruzivă în drepturi şi libertăţi, prin urmare, trebuie şi este supusă prin lege unor limitări extrem de stricte, garantate de constituţie şi cadrul convenţional internaţional.

Aşa cum Legea penală a Republicii Moldova are scopul, conform alin. (1) art. 2 din Codul penal, să apere, împotriva infracţiunilor, persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituţională, suveranitatea, independenţa şi integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea şi securitatea omenirii, precum şi întreaga ordine de drept, aceasta recunoaşte justiţia ca obiect juridic generic, şi îi dedică un capitol aparte în Partea Specială.

Infracţiunile prevăzute la Capitolul XIV din Codul penal, nu se referă la activitatea instanţelor judecătoreşti la înfăptuirea justiţiei doar, dar şi la asigurarea sarcinilor în faţa justiţiei pe calea garantării realizării actelor procesuale [1, p.674], ca mecanism de asigurare a monopolului statului asupra forţei coercitive şi a rolului pe care şi-l asumă în înfăptuirea justiţiei care include, printre altele, segmentul de activitate ce precedă judecata (activitatea prejudiciară) [1, p. 649, 674-675].

Astfel, infracţiunile contra justiţiei protejează nu doar valorile ce rezultă din activitatea instanţelor judecătoreşti, dar şi activităţile ce o preced, adică care reies din activitatea organelor ce contribuie la înfăptuirea justiţiei.

Importanţa grupului de relaţii sociale şi valori mai rezultă din incidenţa acestora tuturor celorlalte relaţii sociale ocrotite de legea penală, deoarece justiţia garantează realizarea tuturor drepturilor, pune în funcţiune procesele din sferele de activitate umană, fie economice, sociale, culturale, politice, sau civile. Justiţia este exprimarea cea mai vizibilă a monopolului forţei de constrângere a statului, iar prin natura lucrurilor şi istoriceşte, este unicul remediu recunoscut de civilizaţia contemporană pentru a asigura coexistenţa dintre persoane, cât şi relaţia persoanei în raport cu statul.

Dintre reglementările juridico-penale cu sediul în Capitolul XIV al Părţii Speciale a Codului penal, consacrat infracţiunilor contra justiţiei, distingem art. 306 cu denumirea marginală *„Tragerea cu bună-ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate”.*

Actualmente, infracţiunea de tragere cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate este expusă într-o variantă tip şi două agravante.

Varianta-tip prevăzută la alin. (1) art. 306 din Codul penal, adică tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate de cel care efectuează urmărirea penală, se pedepseşte cu amendă în mărime de la 650 la

1150 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

În varianta agravată, lit. a) alin. (2) art. 306 din Codul penal sancţionează fapta de tragere cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate de cel care efectuează urmărirea penală urmărind învinuirea de săvârşire a unei infracţiuni grave, deosebit de grave sau excepţional de grave, care se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Prin infracţiuni grave, deosebit de grave şi excepţional de grave nu se are în vedere însemnătatea semantică a faptei, înţelesul abstract şi subiectiv, dar clasificarea juridică în funcţie de caracterul şi gradul prejudiciabil al infracţiunilor potrivit art. 16 din Codul penal, adică recunoscute de lege ca atare. Norma juridică sancţionează punerea sub învinuire legată de săvârşirea unei infracţiuni grave, deosebit sau excepţional de grave în sensul expus în actul procesual concret, care include încadrarea juridică, semnele calificative, articolul, alineatul şi litera articolului din Codul penal.

Varianta agravată prevăzută la lit. c) alin. (2) art. 306 din Codul penal deşi sancţionează „urmările grave” ca urmare prejudiciabilă, din punctul nostru de vedere, nu poate fi aplicată ca efect al Hotărârii Curţii Constituţionale nr. 22/2018 [2]. Aceasta constatare se datorează printre altele faptului că, hotărârea menţionată urmează aplicării directe şi imediate iar, la alin. (6) art. 7 din Codul de procedură penală se arată că Hotărârile Curţii Constituţionale privind interpretarea Constituţiei sau privind neconstituţionalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanţele de judecată şi pentru persoanele participante la procesul penal. Se are în vedere, nu doar obiectul controlului de constituţionalitate propriu-zis, dar raţionamentele şi constatările din cuprinsul unor asemenea hotărâri.

În teoria dreptului penal s-a fundamentat accepţiunea că, obiectul juridic special al componenţei de infracţiune prevăzută la art. 306 din Codul penal îl constituie relaţiile sociale cu privire la contribuirea la desfăşurarea în bune condiţii a justiţiei penale, prin evitarea represiunii contra unor persoane nevinovate [1, p. 682].

Victima infracţiunii prevăzute la art. 306 din Codul penal este persoana nevinovată însă, noţiunea de victimă în sensul dreptului material este diferit de cadrul procesului penal [3, p. 47-48]. În sens material, victima face parte din sistemul de referinţă al obiectului infracţiunii, iar dauna adusă victimei -

urmării prejudiciabile ca semn al laturii obiective. Prezența victimei nu este un element obligatoriu al componenței de infracțiune și nu este o excepție pentru diferite grupuri de valori, inclusiv infracțiunile contra justiției [4] iar, participarea victimei nu este obligatorie în sens procesual penal. Nu se poate pune semnul de egalitate nici dintre „victima” infracțiunii de la art. 306 din Codul penal și persoana în privința căreia s-a adoptat oricare altă hotărâre, decât sentința de condamnare. Nu se exclude nici că însuși făptuitorul să fie victima unei alte infracțiuni, cum ar fi amestecul în înfăptuirea justiției, tragerea ilegală cu bună-știință la răspundere penală, încălcarea inviolabilității vieții private, etc., circumstanțe care vor influența după caz la individualizarea pedepsei, răspunderii sau caracterului faptei.

Infracțiunile prevăzute la art. 306 alin. (1), și lit. a) alin. (2) art. 306 din Codul penal sunt infracțiuni formale și se consideră consumate din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile.

Vinovăția se exprimă prin intenție directă și implică o condiție suplimentară, anume certitudinea exprimată prin „bună-știință” că tragerea la răspundere este apriori ilegală.

Rezumând cele expuse de autorul Stati V. în legătură cu altă componență de infracțiune din același grup [5], opinie pe care o susține, manifestarea bunei științe o confirmă nu doar interpretarea sau aplicarea neuniformă intenționată a legislației în spețe similare, dar care se confirmă și prin dorința făptuitorului de a vătăma o persoană (adică de a-i cauza un prejudiciu moral, fizic sau material). Autorul se referă atât la persoana vizată direct de hotărârea contrară legii, defavorabilă acesteia, dar și la o altă persoană în ipoteza în care hotărârea contrară legii este favorabilă celui vizat direct în respectivul act procedural.

Apreciem critic aserțiunea precum că, rezolvarea dilemei conținutului noțiunii de tragere la răspundere penală trebuie elucidată numai în prevederile legii penale [6, p.25], deoarece nu trebuie ignorată caracterul determinant al anumitor condiții procesuale asupra efectelor de drept material sau vice-versa [7, p. 629-643]. Astfel, susținem că este corectă acea orientare teoretică [1, p. 736] și jurisprudențială care recunoaște că, fapta de tragere cu bună-știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate se consideră consumată din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire a persoanei, chiar dacă terminologia juridică este neuniformă, adică pe de o parte este sintagma de „tragerea la răspundere” din Codul penal, și pe de alta, echivalentul procesual penal – „punerea sub învinuire”. În aspect comparat, legislația României este lipsită de echivoc, deoarece art. 309 din Codul de procedură penală al României și art. 283 din Codul penal al României, folosește aceeași sintagmă - „punere în

mişcare a acţiunii penale”. Calităţii de învinuit îi mai revine şi incidenţa măsurilor preventive sub forma arestării la domiciliu şi arestării preventive, care pot fi aplicate numai faţă de persoane cărora le-a fost recunoscută calitatea, potrivit art. 175 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Prin sintagma „cel care efectuează urmărirea penală” se are în vedere acel procuror care exercită personal sau conduce urmărirea penală, nu şi ofiţerul de urmărire penală, consultantul procurorului, ofiţerul de investigaţii, reprezentanţii organelor de constatare, angajaţii şi specialiştii din secretariate care acordă asistenţă. La art. 52 din Codul de procedură penală se arată că, procurorul în cadrul urmăririi penale, dispune exercitarea nemijlocită a urmăririi penale, revenindu-i atribuţiile organului de urmărire penală sau exercită în virtutea legii aceste prerogativele în anumite cazuri, fie conduce personal urmărirea penală şi controlează legalitatea acţiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală. Nu influenţează calificarea dacă, înaintarea acuzării se îndeplineşte de acelaşi procuror care a adoptat hotărârea sau un altul însă, aceste circumstanţe pot contribui la constatarea vinovăţiei şi individualizarea pedepsei. Ceilalţi subiecţi pot fi atraşi la răspundere atât pentru participaţie complexă, cât şi pentru infracţiuni imputabile lor precum ar fi reţinerea ilegală, abuzul de serviciu, traficul de influenţă, etc.

De menţionat că, în cauzele complicate şi de mari proporţii, urmărirea penală se poate efectua de către un grup de ofiţeri de urmărire penală sub conducerea unui procuror, sau de către un grup de ofiţeri de urmărire penală şi procurori, condus de un procuror. Diviziunea sarcinilor nu totdeauna se poate formaliza prin indicaţii scrise, delegaţii, ordonanţe, dispoziţii, ci să urmeze unui proces firesc şi natural de interacţiune dintre membrii grupului. Prin urmare, actele cu caracter decizional trebuie interpretate şi coroborate cu alte probe care să confirme cunoaşterea esenţei procesului penal, cu respectarea principiilor legalităţii, caracterului personal al răspunderii penale, altor principii legale şi dreptului la apărare.

Suntem de părerea că, nu influenţează la calificare săvârşirea de acţiuni anterioare sau ulterioare adoptării hotărârii de punere sub învinuire. Adoptarea de acte procesuale referitor la începerea urmăririi penale, fixarea termenului, formularea indicaţiilor, efectuarea acţiunilor de urmărire penală, dispunerea soluţiilor intermediare sau finale în parte, etc., pot fi luate în consideraţie la constatarea vinovăţiei şi individualizarea pedepsei. Nu se exclude că tragerea cu bună-ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate să fie însoţită de aplicarea unor restricţii şi limitări în exercitarea de către învinuit sau inculpat a unei activităţi, sub forma măsurilor preventive

privative sau neprivative de libertate, măsurilor asiguratorii însă, care nu influenţează la calificare, dar la constatarea vinovăţiei şi individualizarea pedepsei.

Infracţiunea prevăzută la art. 306 din Codul penal poate să formeze concurs real sau ideal, cu alte infracţiuni, inclusiv contra justiţiei, cum ar fi art. 303 (amestecul în înfăptuirea justiţiei), art. 308 din Codul penal (reţinerea sau arestarea ilegală), art. 310 din Codul penal (falsificarea probelor). În acest sens, autorii Brînza S. şi Stati V. [1, p. 692] arată că, dacă probele sunt falsificate, fapta poate constitui premisa pentru emiterea unor hotărâri judecătoreşti ilegale şi neîntemeiate ori, la fel cum falsificarea probelor aduce prejudicii autorităţii puterii judecătoreşti, aceasta poate contribui la săvârşirea altor infracţiuni contra justiţiei.

Potrivit regulilor calificării infracţiunilor în cazul concurenţei dintre norme generale şi speciale de la art. 116 din Codul penal, precum şi Hotărârea Curţii Supreme de Justiţie nr. 7/2017 [8], fapta de tragere cu bună-ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate nu poate forma concursul ideal cu infracţiunea prevăzută la art. 328 din Codul penal însă, poate forma concurs real dacă făptuitorul săvârşeşte şi acţiuni prejudiciabile care depăşesc limitele drepturilor şi atribuţiilor acordate de lege, nelegate de tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate, care au rezultat în daune în proporţii considerabile drepturilor şi intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice şi juridice.

În modalitatea emiterii ordonanţei de punere sub învinuire însoţită de reţinere ilegală cu bună ştiinţă, făptuitorul va fi pasibil de răspundere pentru concurs de infracţiuni potrivit art. 306 şi 308 din Codul penal. Acelaşi lucru este valabil în cazul în care reţinerea ilegală cu bună ştiinţă precedă tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate.

Pentru cazurile ce nu constituie favorizare sau complicitate la infracţiune, unde faptul infracţiunii există, adoptarea de către procuror intenţionat a ordonanţei de punere sub învinuire indicând o identitate inexistentă, din alte interese personale nepatrimoniale (ex. sporirea randamentului statistic; evitarea unei sancţiuni disciplinare; tăinuirea omisiunilor sau erorilor; etc.) va atrage răspunderea conform art. 332 alin. (2) lit. b) din Codul penal.

Fiind elucidate particularităţile principale ale componenţei de infracţiune şi trecută în revistă importanţa acestei componenţe de infracţiune atragem atenţia că „tradiţia” modificării conjuncturale şi trunchiate a cadrului normativ continuă, iar unul dintre proiecte înglobează modificări la art. 306 din Codul penal.

Conform proiectului Ministerului Justiţiei [9] nr. 658 (în procedură de promovare), înregistrat la Cancelaria de stat a Republicii Moldova [10] cu nr. 533/MJ/2022, cu denumirea generică *privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal şi Codului contravenţional),* autorul a propus expunerea art. 306 din Codul penal în următoarea redacţie:

„[…] 91. Articolul 306 va avea următorul cuprins:

Articolul 306. Pornirea ilegală a urmăririi penale şi tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate

(1) Pornirea urmăririi penale în lipsa unor fapte şi/sau informaţii bazate pe date reale rezultate din surse şi mijloace procesuale privind comiterea, tentativa sau pregătirea unei infracţiuni şi care nu justifică o bănuială rezonabilă şi tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unităţi sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(2) Aceeaşi acţiune:

a) urmărind învinuirea de săvârşirea unei infracţiuni grave, deosebit de grave sau excepţional de grave;

b) soldată cu condamnarea persoanei,

se pedepseşte cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.”

De la început observăm că, autorul nu justifică şi nu menţionează *expressis verbis* intenţia de amendare a art. 306 din Codul penal, deşi modifică esenţial conţinutul normei şi agravează considerabil răspunderea penală. Unele autorităţi şi organizaţii consultate care au expus opinii cu privire la abrogarea articolului art. 307 din Codul penal, adică „Pronunţarea unei sentinţe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii”, *grosso modo* corespondentul art. 306 pentru subiectul cu calitate specială de judecător, fie nu s-au referit la art. 306, fie avizează pozitiv proiectul integral expres sau prin lipsă de obiecţii.

Cu unele rezerve, considerăm că, Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 12/2017 [11] care indică la şi argumentează aspecte fundamentale cu referire la modul de interpretare a legii în procesul de înfăptuire a justiţiei, conduită judiciară, imparţialitate, discreţie şi aprecierea faptelor, etc., pare valabilă şi pentru organele de urmărire penală şi procurori.

În acest sens reamintim că, art. 1 alin. (1) din Codul de procedură penală defineşte procesul penal ca activitate a *organelor de urmărire penală şi a instanţelor judecătoreşti* (n.a.) cu participarea părţilor în proces şi a altor persoane, şi se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni. Legea instituie la alin. (3) art. 1 din Codul de procedură penală obligaţia organelor de urmărire penală şi instanţele judecătoreşti în cursul procesului să activeze în aşa mod încât nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată şi ca nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrângere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale. La alin. (3) art. 51 din Codul de procedură penală se arată că, la exercitarea atribuţiilor sale în procesul penal, procurorul este independent şi se supune numai legii, execută de asemenea, indicaţiile scrise ale procurorului ierarhic superior privind înlăturarea încălcărilor de lege şi omisiunilor admise la efectuarea şi/sau la conducerea urmăririi penale. Conform alin. (4) art. 57 din Codul de procedură penală, în exercitarea atribuţiilor procesuale, ofiţerul de urmărire penală decide, în mod independent, cu privire la *orientarea urmăririi penale şi efectuarea acţiunilor de urmărire penală* (n.a.), cu excepţia cazurilor când legea prevede încuviinţarea, autorizarea sau confirmarea acestora de către procuror ori, după caz, de către judecătorul de instrucţie. Ofiţerul de urmărire penală se supune prevederilor Codului de procedură penală şi indicaţiilor scrise ale procurorului şi ale conducătorului organului de urmărire penală, iar orice imixtiune în activitatea ofițerului de urmărire penală este interzisă. În acord cu prevederile art. 56 alin. (5) din Codul de procedură penală, conducătorul organului de urmărire penală nu are dreptul să dea ofiţerului de urmărire penală indicaţii privind efectuarea acţiunilor procesuale, privind deciziile pe caz sau să se implice într-un alt mod în desfăşurarea urmăririi penale. În continuare, art. 252 din Codul de procedură penală arată că, urmărirea penală are ca obiect colectarea probelor necesare cu privire la *existenţa infracţiunii* (n.a.), la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condiţiile legii şi pentru a se stabili răspunderea acestuia. Potrivit art. 254 din Codul de procedură penală, organul de urmărire penală este obligat să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă şi obiectivă, a circumstanţelor cauzei pentru stabilirea adevărului. Conform art. 101 din Codul de procedură penală, reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în

ansamblu, sub toate aspectele şi în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.

Cu toate că, în general se justifică o intervenţie, redacţia propusă se caracterizează prin imperfecţiune, contravine standardelor de claritate, precizie şi previzibilitate, complică construcţia juridică, şi condiţionează obligaţia de a acţiona de finalitatea investigaţiilor. A condiţiona obligaţia de a acţiona şi limitele discreţiei judiciare, care şi aşa se prezintă prin expunere şi nu se supune unui curs al acţiunii previzibil, ar însemna interzicea activităţii de urmărire penală, motiv din care intervenţia pare a fi disproporţionată şi defectuoasă. Reticenţa la de a acţiona se mai poate datora consecinţelor ce pot surveni în raport cu finalitatea unei cauze, termenii înguşti şi condiţiile stabilite la art. 63 (bănuitul) din legea de procedură. Dilema termenilor de prescripţie de la art. 60 din Codul penal se adânceşte prin termenii la efectuarea actelor procesului penal. Deşi nu considerăm necesară o intervenţie în sensul excluderii calităţii de bănuit, majorarea/micşorarea termenilor, semnalăm că modificarea poate determina consecinţe negative în activitatea de urmărire penală, în detrimentul scopului procesului penal.

Pare contradictorie şi incoerentă intervenţia autorului prin introducerea variantei agravate a răspunderii - „soldată cu condamnarea persoanei”, de altfel nesusţinută pentru art. 307 din Codul penal din acelaşi proiect, adică pentru „emiterea cu bună-ştiinţă de către judecător a unui act de dispoziţie, act procesual, sau act procedural cu încălcarea normelor legale imperative, în beneficiul sau detrimentul unei persoane”, ceea arată lipsa unei analize profunde şi sistemice.

Din analiza proiectului mai deducem că se presupune o incriminare calitativ nouă, anume - pornirea urmăririi penale în lipsa unor fapte şi/sau informaţii bazate pe date reale rezultate din surse şi mijloace procesuale privind comiterea, tentativa sau pregătirea unei infracţiuni şi care nu justifică o bănuială rezonabilă şi tragerea cu bună ştiinţă la răspundere penală a unei persoane nevinovate; cu (sau fără) învinuirea de săvârşirea unei infracţiuni grave, deosebit de grave sau excepţional de grave; soldată (sau nu) printr-o condamnare. Cu alte cuvinte, autorul propune sancţionarea urmăririi penale fără o bănuială rezonabilă (care este o instituţie de natură exclusiv procesual penală, n.a.) care să rezulte neapărat şi necesar în punerea sub învinuire, şi care ar trebui să finalizeze într-o condamnare, definitivă, executorie şi irevocabilă (sau nu).

În modalitatea-tip acţiunea prejudiciabilă ar presupune o incriminare a faptelor ce constituie o prerogativă procesuală şi care ar trebui să se exprime în două acte procesuale cumulative. În modalităţile agravate, faptele de la varianta-tip ar trebui neapărat să întrunească nu doar convingerea făptuitorului că

persoană în privinţa căreia a dispus începerea urmăririi penale este nevinovată şi că urmăreşte cu bună-ştiinţă de a o pune sub învinuire, dar prin insistenţă, persuasiune, să persevereze în funcţia de acuzator de stat, în comiterea infracţiunii pentru a obţine o condamnare, cu sau fără a-i agrava răspunderea printr-o încadrare juridică ce ar putea şi/sau va atrage neapărat o pedeapsă mai aspră. Deşi, teoria dreptului penal recunoaşte că, în raport cu urmărire prejudiciabile prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 306 din Codul penal, făptuitorul ar trebui să manifeste imprudenţă [1, p. 739], nu considerăm că această agravantă ar putea în noua redacţie să îmbrace altă formă a vinovăţiei decât intenţia. Făptuitorul nu va urmări doar înfrângerea rezistenţei victimei, dar obţinerea unei hotărâri judecătoreşti şi represiunea nedreaptă, prelungită, cu toate efectele unei condamnări penale.

Observăm de asemenea că, intervenţia limitează acţiunea prezumţiilor. În Salabiaku c. Franţei [12] Curtea Europeană a menţionat că, prezumţiile de fapt sau de drept funcţionează în fiecare sistem juridic, şi convenţia nu interzice astfel de prezumţii în principiu, cu toate că impune statelor contractante să rămână în anumite limite în această privinţă în ceea ce priveşte dreptul penal şi le cere să limiteze rezonabil, să ia în considerare importanţa a ceea ce este în joc şi să menţină drepturile la apărare. În Lavrechov c. Cehiei, Curtea Europeană menţionează că, achitarea reclamantului nu înseamnă în sine că urmărirea sa a fost ilegală sau viciată în alt mod. Curtea arată că, sunt necesare standarde diferite de probă pentru ca o persoană să fie condamnată (de obicei descrisă ca dovadă dincolo de orice dubiu rezonabil) şi pentru ca o persoană să fie urmărită penal (de obicei descrisă ca suspiciune/bănuială rezonabilă că persoana respectivă a comis o infracţiune). Prin urmare, pot exista cazuri de bănuială rezonabilă care într-un proces să nu ducă la o condamnare dincolo de orice îndoială rezonabilă [13].

Aşadar, în condiţiile în care, şi actualmente art. 306 din Codul penal trebuie aplicat cu precauţie şi diligenţă sporită, cel puţin în condiţii similare cu art. 307 din Codul penal, amendamentul propus nu doar ridică problemele menţionate, dar creează impedimente pentru urmărirea penală şi tragerea la răspundere penală a făptuitorilor.

Opinăm că, modificările propuse şi aşa se află în sistemul de referinţă al probatoriului în procesul penal, şi nu ar trebui instituite ca elemente calificative în norma de drept material, dar luate în consideraţie la demonstrarea vinovăţiei şi individualizarea pedepsei.

Este adevărat că, faptele sancţionate de art. 306 din Codul penal sunt complexe, pot avea întindere în timp, privesc subiecţi speciali cu un anumit

nivel de pregătire, experienţă, care dispun de instrumente, timp şi prerogative aproape nelimitate aferente funcţiei, pot opune rezistenţă la investigarea unor astfel de infracţiuni (nimicirea, alterarea sau sustragerea de înscrisuri; acces la resurse informatice sau materiale; alterarea sau sustragerea de corpuri delicte, etc.); crearea de probe artificiale; etc., iar finalitatea proceselor pot fi influenţate de circumstanţe subiective şi obiective, cum ar fi corporativismul, pregătirea investigatorului, decesul sau alterarea memoriei martorilor, pierderea şi alterarea proprietăţilor utile ale probelor materiale, etc., însă în funcţie de circumstanţe, trebuie puse în funcţiune mijloacele cele mai eficiente.

Nivelul disproporţionat al sancţiunilor este o altă deficienţă, fiind aparent selectate aleatoriu ori, nu ţine cont de locul acestei infracţiuni în sistemul pedepselor penale, procedeu care ar impune dimpotrivă o evaluare sistemică. Rămâne o întrebare deschisă de ce se propune acest prag valoric al pedepsei în condiţiile în care, punerea în mişcare a acţiunii penale în privinţa unei persoane ştiind că este nevinovată de la art. 283 din Codul penal al României, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani, ceea este jumătate din ce se propune a fi aprobat. Nu afirmăm că nu susţinem o agravare a pedepsei în general, dar modificarea trebuie evaluată în sistem, ocazie cu care amintim despre Legea nr. 277/2008 pentru modificarea şi completarea Codului penal al Republicii Moldova şi raţionamentele acelei intervenţii sistemice, lucru cunoscut de autor reieşind din nota informativă la proiect. Poate, pentru anumite modalităţi, ar fi mai eficient perfecţionarea sistemului alternativ de răspundere, care ar impune modificarea Legii nr. 1545/1998 *privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii şi ale instanţelor judecătoreşti,* şi instituirea unui nou mecanism civil, dar cu garanţii veritabile precum este „imunitatea calificată” [14]. După cum am observat şi în studiile anterioare, „privarea de drepturi sub autoritatea legii” în Statele Unite ale Americii implică acuzaţii penale în mai puţin de 1% dintre cazuri [14, p. 30].

Suntem de opinia că redacţia propusă va urmări soarta neaplicării, ori sunt prea multe condiţiile şi variabilele care urmează a fi luate în vedere. O astfel de intervenţie în cele din urmă va impune mai degrabă angajarea unei forme de răspundere obiectivă, formală, în detrimentul răspunderii subiective.

Considerăm necesară păstrarea pentru moment a redacţiei actuale a art. 306 din Codul penal până la un studiu mai avansat şi o intervenţie sistemică, şi înlocuirea agravantei „urmărilor grave” prin: în interesele unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale; în privinţa a două sau mai multe persoane.

În concluzie, aplicarea art. 306 din Codul penal nici acum, nici ulterior nu ar trebui să devină o chestiune de oportunitate, de conjunctură şi exclusiv formală, ori Curtea Constituţională în Hotărârea nr. 22/2017 arată că, din perspectiva principiului *ultima ratio* în materie de legiferare penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, dar această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate şi gravitate, care să justifice sancţiunea penală, iar art. 306 din Codul penal nu se caracterizează nici la moment prin perfecţiune, dar mai cu seamă în sensul propunerii anunţate. Statul de drept nu presupune doar legi, ocazie cu care reamintim dictonul latin atribuit lui Tacitus – *Corruptissima re publica plurimae leges,* sau „Statul cel mai corupt are cele mai multe legi”, dar calitatea oamenilor şi a legilor este determinantă pentru edificarea unui stat de drept.

Referinţe:

1. BRÎNZĂ, S., STATI, V., Drept penal. Partea Specială, Vol. II Chişinău: Tipografia centrală, 2011, p.1324
2. Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 22/2018 privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal (excesul de putere şi depăşirea atribuţiilor de serviciu soldate cu urmări grave), disponibil: const.court.md
3. PRODAN, S., Elementele constitutive obiective ale infracţiunii prevăzute la art. 306 Cod penal al Republicii Moldova. În: Revista Naţională de Drept, nr. 12, 2015, p. 45-48
4. MASCOLO, J., Crimes against justice, Findlaw, 2023 [Accesat 12.10.23] Disponibil: findlaw.com
5. STATI, V., Reflecţii pe marginea hotărârii Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 12/2017 privind excepţia de neconstituţionalitate a art. 307 din Codul penal (răspunderea penală a judecătorilor) [Accesat la 01.11.23] Disponibil: juridicemoldova.md
6. GLADCHI, Gh., GLAVAN, B., Noţiunea şi conţinutul răspunderii penale. În: Revista Naţională de Drept, nr. 1, 2010, p. 19-27
7. PÂNTEA, S., Reflecţii asupra unor instituţii de drept procesual penal: extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice a faptei. În: Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional, 2019, Chişinău: CEP USM, p.629-643
8. Hotărârea Curţii Supreme de Justiţie nr. 7/2017 cu privire la aplicarea legislaţiei, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu,

precum şi neglijenţa în serviciu. [Accesat 12.10.23] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216
9. Proiectul de Lege cu nr. de ordine 658, Ministerul Justiţiei, [Accesat 12.10.23] Disponibil: justice.gov.md/ro/content/proiectul-de-lege-pentru-modificarea-unor-acte-normative-modificarea-codului-penal-si
10. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal şi contravenţional) nr. 533/MJ/2022, Cancelaria de stat. [Accesat 12.10.23] Disponibil: cancelaria.gov.md/ro/content/privind-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-modificarea-unor-acte-normative-modificarea
11. Hotărârea nr. 12 din 28.03.2017 privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 307 din Codul penal (răspunderea penală a judecătorilor). Disponibil: const.court.md
12. Hotârârea CtEDO în cauza Salabiaku c. Franţei, nr. 10519/83, 07.10.1988 [Accesat la 02.11.2023]. Disponibil: www.hudoc.echr.coe.int
13. Hotârârea CtEDO în cauza Lavrechov c. Cehiei. nr. 57404/08, 20/09/2013. [Accesat la 02.11.2023]. Disponibil: www.hudoc.echr.coe.int
14. PÂNTEA, A., PÂNTEA, S., Rezonabilitatea obiectivă şi imunitatea calificată. Analiză de drept comparat. În: Vector European, 2021, nr. 1, p. 28-37; şi PÂNTEA, A., PÂNTEA, S., Aspecte juridice privind uzul de forţă şi standardul de rezonabilitate. În: Vector European, 2020, nr. 2, p. 22-31.